

772. *Prob. secunda pars. I. Ex Scriptura.* Nam — 1) dicitur (Matth. XVIII.): « Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus ». Ex quo ita cum Valentia (de Effic. excom. c. 3.) arguimus: Ecclesia ex concessione Christi erga refractarium ita se gerere potest, sicut erga ethnicum vel publicanum. Atqui erga illos ita se gerere solet Ecclesia, ut illis non communicet bona quaedam spiritualia communium suffragiorum: neque etiam cum illis consuetudinem conversationis externae habeat, quam habet cum suis membris. Ergo potest Ecclesia subditos suos refractarios eodem illo bonorum genere privare. Ergo potest illos excommunicare; cum excommunicatio nil aliud sit, quam censura ecclesiastica privans baptizatum communione bonorum Ecclesiae.

2) Legitur (Matth. XVI.): « Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in coelis ». Certe *ligatur* invitus; agitur, ut diximus, de vinculo morali; unum ex moralibus vinculis est obligatio ad poenam subeundam; inter poenas sunt etiam privationes bonorum temporalium; nulla est restrictio in cit. verbis; ergo ea comprehendunt etiam potestatem infligendi poenas temporales — Apostolus autem (I. Cor. IV. 18-21.) ait: « tamquam non venturus sim ad vos, sic inflati sunt quidam... Quid vultis? in *virga* veniam ad vos, an in caritate et spiritu mansuetudinis? » — Et (II. Cor. XIII.): « Praedixi et praedico, ut praesens et nunc absens iis qui ante peccaverunt et caeteris omnibus, quoniam si venero iterum non parcam. An experimentum quaeritis eius, qui in me loquitur, Christus? » Et (X. 6.): « in promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam »: potestas vero ulciscendi est potestas puniendi etiam invitum. Revera haud raro Apostolus non pepereit, sed incestuosum Corinthum tradidit « Satanae in interitum carnis, ut spiritus salvus sit » (I. Cor. V.); pariter Hymenaeum et Alexandrum tradidit « Satanae, ut discant non blasphemare ». Notentur haec: « Ego... iudicavi tradere huiusmodi Satanae in interitum carnis ». Illa excommunicatio et « traditio Satanae » in detrimentum, « in interitum carnis » erat. Affligebatur ergo ille insignis peccator Corinthius, cruciabatur in corpore, « in carne », per ministerium quidem Satanae, sed traditione Pauli. « Nam », ut bene advertit Anton. Paulutius (de Eccl. c. 2.), « traditus Satanae, primo illo aevo, saepius a daemonibus tamquam a tortoribus

corripiebatur, ut ex Hilario et Hieronymo testatur Baronius. Unde et daemones *carnifices* *Reipublicae Christianae* saepius a SS. Patribus appellati ».

773. II. *Ex Patribus.* S. Hieronymus (ep. ad Theoph. Alex.) scribit: « Quod super nefaria haeresi multam patientiam geris, et putas Ecclesiae visceribus incubantes tua posse corrigi lenitate, multis sanctis displicet, ne dum paucorum poenitentiam praestolaris, nutrias pertinaciam perditorum, et factio robustior fiat ». Rursus (ep. ad Vigilant.): « Miror Episcoporum in cuius parochia Vigilantius presbyter esse dicitur, acquiescere furori eius, et non virga apostolica, virgaque ferrea confringere vas inutile, et tradere in interitum carnis, ut spiritus salvus fiat ». Quid est *virga ferrea*? Quid *confringere vas, tradere in interitum carnis*? Agitur de virga quae cadit in corpus, quae *tradit corpus in interitum carnis* quae proinde est coactiva, et afflictiva.

S. Augustinus, quem adversarii ad suam sententiam pertrahere nituntur (2. Retract. c. 5.), retractans, quod prius dixerat, non sibi placere hanc compulsionem schismaticorum, ait: « Non placet, dixi, quia nondum expertus eram, vel quantum mali eorum auderet impunitas, vel quantum in eis in melius mutandis conferre posset diligentia disciplinae »: et idem latius prosequitur (in epist. 48. ad Vincent.; et 30. ad Bonifac.), ubi, loquens de legibus Imperatorum contra Haereticos, ait: « magis pro illis sunt istae leges, quae illis videntur adversae, quoniam multi per illas correcti sunt, et quotidie corrigitur: nam per has leges terrentur saevientes et corrigit intelligens ».

Et idem S. Doctor (invenitur textus c. *Si Ecclesia Causa*, 23. q. 4.) ait: « Si Ecclesia vera ipsa est quae persecutionem patitur, non quae facit, quaerant ab Apostolo quam Ecclesiam significabat Sara quando persecutionem faciebat ancillae. Liberam quippe matrem nostram coelestem Jerusalem, id est veram Dei Ecclesiam, in illa muliere dicit fuisse figuratam quae affligebat ancillam; si autem melius discutiamus, magis illa persequebatur Saram superbiendo, quam illam Sara coercendo. Illa enim Dominae faciebat iniuriam, ista imponebat superbiae disciplinam. Deinde quaero si boni et sancti nemini faciant persecutionem, sed tantummodo pauciuntur, cuius putant esse in psalmo vocem ubi legitur (Ps. 17.):

persequar inimicos meos, et comprehendam illos, et non convertam donec deficiant. Ergo si verum dicere, vel agnoscere volumus, est persecutio iniusta quam faciunt impii Ecclesiae Christi, et est iusta persecutio quam facit impiis Ecclesia Christi. Ista itaque beata est quae persecutionem patitur propter iustitiam, illi vero miseri qui persecutionem patiuntur propter iniustitiam. Proinde ista persecutio diligendo, illi saeviendo; ista ut corrigat, illi ut evertant; illa ut revocet ab errore, illi ut praecipit in errorem ».

774. III. *Ex Praxi Ecclesiae.* Abundant enim constitutiones pontificiae, et decreta Conciliorum oecumenicorum, ex. gr., Lugdun. II., Later. IV., Viennensis, Constantiensis, etc., quae poenas temporales, carceris, multae pecuniariae, aut gravioris etiam afflictionis corporeae in criminosos statuunt. Has poenas legere quisque potest in libro 5. decretalium, integris titulis *de Haereticis*, *de Poenitentiis et remissionibus*, latissime vero *Causa* 13. q. 4. — Sed plura invenies Conciliorum, Pontificum, et Patrum monumenta iam collecta apud Suarez (de Fide, d. 20. sect. 3.).

775. IV. Addi hie possunt testimonia ipsorum Novatorum, qui in hac re, sicut in ceteris, parum sibi constant. Calvinus numquam quievit, donec Senatum Genevensem permovit, ad Michaelem Servetum, Antitrinitariorum nostri temporis parentem, flammis addicendum: moxque librum edidit, cui titulus, *Defensio Orthodoxae Fidei*, et in quo errores Serveti confutans, fuse probat, haereticos iure gladii coercendos esse. Cum vero Sebastianus Castellio, latens sub Martini Bellii nomine, libellum opposuisset, quo Haereticorum causam suscipiebat, Theodorus Beza, ad Calvini, Magistri sui, sententiam tuendam, librum de haereticis a civili Magistratu puniendis conscripsit. In eo non solum propugnat, haereticos a civili Magistratu capitali suppicio plecti posse; verum etiam huius sententiae suffragatores citat Lutherum (in Postillis minoribus Domin. V. post Epiphaniam), Melanchtonem (lib. de Officio Principis), Brentium (in libello de Republica bene administranda), Bucerum (Enarratione in cap. 12. S. Matthaei), Capitonem (lib. de iure Magistratus in Religionem), etc.

776. V. *Ex ratione.* Nam Suarez (l. c. n. 12.) — 1) statuit *generaliter* potestatem coercitivam Ecclesiae contra haereticos (idem

est de infectis aliis criminibus), dicens: « potestas ad puniendos malefactores est necessaria in omni Republica, bene instituta, ad illius conservationem et bonum regimen... quod adeo evidens est, ut seclusa etiam Fide, et revelatione divina, ex vi rationis omnes homines intellexerint, hanc potestatem esse connaturalem, et datam ab Auctore naturae eo ipso, quod homines in corpus mysticum unius reipublicae congregantur: sed Christus Dominus instituit suam Ecclesiam, ut esset unum corpus mysticum per unam Fidem, perducendam ad unum supernaturale finem; ergo reliquit in illa potestatem ad puniendos et coercendos malefactores, qui maxime huic corpori nocere possunt, et ab illo fine, quo tendit, illud perturbare ».

2) Deinde l. c. n. 16. asserit *in specie* de poenis *corporalibus* eandem potestatem. « Nam », inquit, « sine illis, solae spirituales parum movere solent carnales homines; quia licet revera graviores sint, earum documentum non ita sensibiliter percipitur; isti autem vulgares homines sensu maxime ducuntur, et coguntur. Atque hoc praecipue locum habet respectu haereticorum, quia tota vis, et efficacia poenarum spiritualium pendet ex fide, per quam et Ecclesiae potestas, et veritas censurarum creditur. Unde cum haeretici fidem abiificant, quasi nihil reputant huiusmodi poenas... et ideo quoties Augustinus hanc haereticorum coactionem defendit et persuadet, de hac, quae corporaliter sit, loquitur ».

3) Denique (l. c. n. 26.) ostendit eamdem potestatem *proprio iure* pertinere ad Ecclesiam. « Nam », inquit, « haec potestas erat necessaria ad rectam gubernationem et conservationem Ecclesiae, ut supra probavi... ergo debuit talis potestas esse in Ecclesia, ut Ecclesia est a Christo instituta... et non quasi per accidens emendicata a potestate inferiori: tum quia Ecclesiae regimen in se, et intrinsece debuit esse perfectum; tum etiam quia alias potestas superior in re maxime necessaria ab inferiori penderet; tum praeterea quia contingere potest, ut temporalis princeps nolit hanc potestatem concedere Ecclesiae, vel ut nolit dare nisi sibi subordinatam, et cum recursu, et appellatione ad ipsum: quod esset maximum inconveniens; tum maxime quia non posset esse universalis supra omnes Christi oves: nam saltem reges ipsi tem-

porales essent excipiendi, quod cederet in magnum dispendium Ecclesiae ».

777. SCHOLION. Recoli hic debent obiectiones, quas supra solvimus (n. 529. seqq.; 562. seqq.; 586. seqq.). Praestat insuper paucas alias referre. Ac — I. contra potestatem legiferam Ecclesiae opponunt plura loca, in quibus Apostolus depraedicat nostram libertatem per Christum: lex vero, aiunt, obligationem imponens, opponitur libertati illi — *Respondeatur*: Certe Apostolus non praedicit libertatem, quae legem excludat: et ipse enim, ut vidimus, leges tulit. Quandoque igitur extollit libertatem, qua liberati sumus a caeremoniis legalibus, quibus Judaei, etiam post Christi adventus, se obstrictos censebant. Ita, ex. gr., scribit (II. Cor. III. 17.): « ubi autem spiritus Domini, ibi libertas »; sed immediate ante dixerat (v. 15. seqq.): « Usque in hodiernum diem, cum legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum. Cum autem conversus fuerit ad Dominum, auferetur velamen. Dominus autem Spiritus est », etc. Quandoque etiam agit de libertate, propria filiorum Dei, et qua per Christi gratiam liberi sumus a servitute peccati: ita (Rom. VI. 14.) dicitur: « non enim sub lege estis, sed sub gratia »; sed subditur: (v. 20.): « Cum enim servi essetis peccati, liberi fuistis iustitiae ». Quandoque nihil aliud vult Apostolus, nisi quod liberi sumus a timore servili, cui subiiciebantur Judaei, legem libenter et amore servantes. Cf. *De Deo Creante* (n. 913.).

778. II. *Dicunt*: Ex Christi ipsius voluntate servanda est libertas tum in prosecutione finis spiritualis Ecclesiae propositi, tum praeferim in fide: Ecclesia ipsa profitetur non esse adhibendam potestatem coactivam, ut infideles convertantur; adeoque, aiunt, neque ad haereticos aut schismaticos revocandos, neque ad fideles conservandos. Non habet igitur Ecclesia hanc potestatem.

Respondeatur: in hac difficultate tum confunditur libertas *physica* (exemptio a necessitate intrinseca) cum libertate morali (exemptione ab obligatione); tum falso supponitur, vim externam, seu *coactionem* proprie dictam auferre libertatem. Contenti ergo esse possemus iis quae diximus (nn. 58. 88.), et in tract. *de Virt.*

Infusis (n. 851.). Sed cum saepe renovetur haec difficultas, praestat referre verba Suaresii, quae dum illam plene solvunt, simul ostendunt antiquam et non novam eam esse. « Eadem difficultas, inquit Suarez (l. c. n. 17.), obiici potest contra omnem coactiōnem, quae per similes poenas fit, ut alia maleficia vitentur, vel bona opera fiant, quia etiam reliqua opera moralia libere fiunt, et peccata libere vitanda sunt. Unde ulterius dicimus *liberum* dupliciter dici, scilicet, vel a necessitate naturali, quae est in causa naturaliter agente, vel a necessitate, ut ita dicam, morali, id est, ab obligatione aliquid faciendi. Prima ergo necessitas repugnat Fidei, ex vi libertatis ad illam requisitae. At vero haec poenalis coactio non inducit hanc necessitatem, ut per se notum est, et ideo non repugnat libertati ad Fidem requisitae; immo ad illam iuvat inducendo hominem, ut libere credat; et quamvis in principio talis coactio aliquo modo videatur minuere indifferētiam libertatis, nihilominus relinquit actum simpliciter liberum; et minus malum est sic credere, quam simpliciter non credere. Et deinde ipsa vexatio solet dare intellectum, ut iam homo cum perfecta libertate credat. Quod si interdum contingunt simulatae conversiones: illud est accidentarium, et ex malitia hominum et propter vitanda maiora mala permittitur. At vero secundo modo loquendo de libertate, sic, Fides non est libera, praeferim in baptizatis, quod dico quia in hoc differunt a non baptizatis: nam istis etiam non est omnino libera Fides, quia obligantur ex precepto divino ad illam suscipiendam: tamen illa obligatio solum est respectu Dei. At vero baptizati obligantur et Deo, et Ecclesiae ratione baptismi, et ideo specialiter possunt ab Ecclesia cogi, vel ad perseverandum in illa, vel ad redeundum ad illam. Cf. tamen quae diximus (nn. 66. 764.).

779. III. Marsilius Patavinus, et Richerius (de Pot. Eccl. 1. 3.) c. 3.) plura opponunt testimonia Patrum, ut denegent Ecclesiae potestatem cogendi per poenas temporales. Limites praesentis tractationis non sinunt ut singula expendamus; nec revera necesse est post ea quae disputavimus tum in hoc art., tum ubi agebamus de Ecclesia societate perfecta, et de eius habitu ad societatem civilem. Sufficit ergo advertere: — 1) quod etiamsi aliqui Patres id docuissent, quod Richerius contendit, nihil tamen ipse profi-

ceret; nam consensus Patrum exhibit irrefragabile argumentum: consensum vero deesse satis ostenderent testimonia a nobis citata. — 2) Etsi autem veritas, quam hic propugnamus, non posset demonstrari ex consensu Patrum (quod tamen minime concedimus): satis tamen demonstraretur ex Scriptura, et ex aliis documentis traditionis, uti liquet ex hactenus disputatis — 3) Sed ut aliquid magis directe attingamus de hoc difficultatis capite — a) distinguantur diversi actus qui possent tribui huic potestati: sunt enim aliqui, quos minime exercendos ab Ecclesia, ex una vel altera ratione, Patres docent; quin tamen sequatur deesse ipsam potestatem, aut exercitium eius legitimum quoad alios actus. Ita, ex. gr., S. Ambrosius, cuius auctoritate plurimum abutuntur adversarii, negat Ecclesiam debere seditionem cire adversus reges; at quomodo potest inde inferri, Ecclesiam carere coactiva potestate? — b) Distinguuntur personae, contra quas adhiberetur potestas Ecclesiae coactiva: negant enim Patres, adhiberi eam posse contra infideles, qui Ecclesiae subditi non sunt; negant etiam, in quibusdam rerum adiunctis, eam esse adhibendam directe ut quidam revocentur ad fidem; at ex his minime sequitur deesse potestatem illam in Ecclesia, aut illam adhiberi non posse in tutelam ordinis, vel correptionem malorum — 3) Distinguuntur circumstantiae, in quibus Patres aliqui scriebant, aut in quibus versari potest Ecclesia. Nam Ecclesia vivens sub infesto Ethnicorum imperio, non poterat plenitudinem suae potestatis exserere; adeoque Patres *historice* potius asserunt quod fiebat, non vero *iuridice* negant potestatem Ecclesiae. Ita etiam legitimae potestatis usus potest quandoque esse illicitus, attentis circumstantiis: sed ex eo quod *tunc* excluditur exercitium potestatis, nec negatur ipsa potestas, nec excluditur eius usus in aliis rerum adiunctis.

ARTICULUS SEPTIMUS

An vera Christi Ecclesia debeat esse infallibilis.

§ 1.

Exponitur status quaestionis.

780. Nomine *infallibilitatis* significatur immunitas ab errore. Immunitas vero ab errore intelligi potest vel quatenus aliquis, licet errori obnoxius, *de facto* tamen non errat; et habetur id quod melius dicitur *inerrantia*: vel excluditur ipsa possiblitas errandi; et habetur id quod proprie dicitur *infallibilitas*: haec duo tamen nomina saepe promiscue usurpantur.

781. Nobis sermo est de immunitate ab errore quae excludat ipsam possibilitem errandi. Ea duplex est: una *essentialis*, et est propria Dei; altera *participata*, quae creaturis rationalibus a Deo communicatur ea mensura et lege, quam Deus ipse vult: *supernaturalis* autem haec erit, si naturae vires et exigentiam supereret, ita ut sit ei indebita.

782. Infallibilitas, quam Ecclesiae asserimus, *participata* est et *supernaturalis*; unde generatim describi potest: «privilegium a Christo Ecclesiae concessum, quo, in rebus fidei et morum, ea nec falli nec fallere potest». Quare iam patet quam parum catholicam doctrinam de Ecclesiae infallibilitate intelligent qui ideo eam impugnant, vel quia, aiunt, Deus solus infallibilis est; vel quia omnis homo errori est obnoxius. Deus solus infallibilis est infallibilitate *essentiali*, et homo *naturaliter* est errori obnoxius: at infallibilitas, quam Ecclesiae tribuimus, *participata* et *supernaturalis* est.

783. Infallibilitas haec participata et supernaturalis adhuc bifariam dispescitur: una dicitur *passiva*, quam etiam vocant infallibilitatem *in credendo*; altera est *activa*, quae dici etiam solet infallibilitas *in docendo*. Prioris subiectum est Ecclesia universalis, quae propterea (I. Tim. III. 15.) dicitur «columna et